

© 2017 Editura Paideia
Piața Unirii nr. 1, sector 3
București, România
tel.: 021.316.82.10
e-mail: office@paideia.ro
www.paideia.ro
www.cadourialese.ro

THOMA D'AQUINO

Despre Ființă și Esență

Liber Doctoris Angelici
**THOMÆ AQUINATIS
DE ENTE ET ESSENTIA**

Cartea Doctorului Angelic
**THOMA D'AQUINO
DESPRE FIINȚĂ ȘI ESENȚĂ**

Traducere, note și biografie
de DAN NEGRESCU

CUPRINS

DE ENTE ET ESSENTIA

PROCEMIUM	6
CAPUT I	8
CAPUT II	14
CAPUT III	22
CAPUT IV	38
CAPUT V	50
CAPUT VI	66
CAPUT VII	78

DESPRE FIINȚĂ ȘI ESENȚĂ

PREAMBUL	7
CAPITOLUL I	9
CAPITOLUL II	15
CAPITOLUL III	23
CAPITOLUL IV	39
CAPITOLUL V	51
CAPITOLUL VI	67
CAPITOLUL VII	79

Note	92
------------	----

Cuvântul traducătorului	99
-------------------------------	----

Biografia pământească	101
-----------------------------	-----

Viața după moarte	105
-------------------------	-----

Bibliografie	107
--------------------	-----

Postfață – *Hylemorfism și individualitate*

de Gheorghe Vlăduțescu	109
------------------------------	-----

Anexă	117
-------------	-----

CAPUT I

Sciendum est, quod sicut in V Metaphysicæ philosophus dicit, ens per se dicitur dupliciter. Uno modo, quod dividitur per decern genera. Alio modo, quod significat propositionum veritatem. Horum autem differentia est, quia secundo modo potest dici ens omne illud, de quo affirmativa propositio formari potest, etiam si illud in re nihil ponat: per quem modum privationes et negationes entia dicuntur; dicimus enim quod affirmatio est opposita negationi, et quod cæcitas est in oculo. Sed primo modo non potest dici aliquid quod sit ens, nisi quod in re aliquid ponat. Unde primo modo caecitas et hujusmodi non sunt entia. Nomen igitur essentiae non sumitur ab ente secundo modo dicto: aliqua enim dicuntur hoc modo entia, quæ essentiam non habent, ut patet in privationibus; sed sumitur essentia ab ente primo modo dicto. Unde Comment, in eodem loco dicit: Ens primo modo dictum est, quod significat substantiam rei.

CAPITOLUL I

Trebuie știut că – precum spune Filosoful în *Metafizica*, V, – ființa prin sine este numită dublu. Într-un mod care se împarte în zece genuri⁶. Într-un alt mod care semnifică adevărul propozițiilor. Diferența acestora constă însă în aceea că în modul secund poate fi numit ființă ceva despre care poate fi formulată o propoziție afirmativă, chiar dacă acel ceva nu stabilește nimic în lucru⁷: prin acest mod sunt numite ființe lipsurile și negațiile; într-adevăr spunem că afirmația este opusă negației și că orbirea este în ochi. În primul mod însă nu poate fi numit nimic care să fie ființă, dacă nu stabilește ceva în lucru. De unde, în primul mod, orbirea și altele de acest fel nu sunt ființe. Așadar numele esenței nu este asumat de la ființă prin modul secund spus; căci, după cum e evident în privința lipsurilor, alte ființe – care nu au esență – sunt numite în acest mod; dar în modul prim spus, esența este asumată de la ființă. De unde, spune Comentatorul⁸, în același loc: Ființa a fost numită – prin modul prim – ceea ce semnifică substanța lucrului.

Respect pentru oameni și cărți †

Et quia, ut dictum est, ens hoc modo dictum videtur per decem genera, oportet quod essentia significet aliquod commune omnibus naturis, per quas diversa entia in diversis generibus et speciebus collocantur, sicut humanitas est essentia hominis: et sic de aliis.

Et quia illud, per quod res constituitur in proprio genere vel specie, est quod significamus per diffinitionem indicantem quid est res. Inde est, quod nomen essentiae a philosophis in nomen quidditatis mutatur. Et hoc est quod philosophus in VII *Metaphysicæ* frequenter nominat, quod quid erat esse, idest hoc, per quod aliquid habet esse quid. Dicitur etiam forma, secundum quod per formam significatur perfectio, vel certitudo uniuscujusque rei, sicut dicit Avicenna in II *Metaphysicæ* suæ.

Hoc etiam alio nomine natura dicitur, accipiendo naturam secundum primum modum illorum quatuor modorum, quos Boetius de duabus naturis assignat, secundum scilicet quod natura dicitur esse illud, quod quocumque modo intellectu capi potest: non enim res intelligibilis est nisi per suam diffinitionem et essentiam.

Et sic etiam dicit philosophus in V *Metaphysicæ*, quod omnis substantia est natura: nomen autem naturæ hoc modo sumptæ videtur significare essentiam rei secundum quod habet ordinem vel ordinationem ad propriam

Și, deoarece, după cum s-a spus, ființa, numită în acest mod, se divide în zece genuri⁹, e necesar ca esența să semnifice ceva comun tuturor naturilor prin care diversele ființe sunt dispuse în diverse genuri și specii, precum este umanitatea esență a omului: tot astfel și în privința celorlalte.

Și, deoarece, acela prin care lucrul este constituit într-un gen propriu sau într-o specie, este ceea ce semnificăm prin definiția care indică ce este lucrul, rezultă de aici că numele de esență este înlocuit de filosofi cu numele de *quidditate*¹⁰. Acesta este cel pe care în *Metafizica*, VII, filosoful îl numește adesea *ce*, care era ființarea, adică acela prin care ceva are ființarea lui *ce*; este numit chiar formă: conform acestei ziceri prin formă este semnificată perfecțiunea, sau certitudinea fiecărui lucru după cum spune Avicenna în *Metafizica* sa, II.

Chiar natura este numită de acesta cu un alt nume, înțelegând natura conform modului prim al acelor patru moduri pe care le atribuie Boetius¹¹ celor două naturi, adică în conformitate cu care natura este numită acea ființare care poate fi cuprinsă prin orice mod în intelect: căci lucrul nu este inteligibil în afara definiției și esenței sale.

Și, astfel, Filosoful spune în *Metafizica*, V, că întreaga substanță este natură; însă numele naturii asumate în acest mod, pare să semnifice esența lucrului conform cu ceea ce are ordine și ordonare pentru propria

Respect pentru oameni și cărți †

operationem rei, cum nulla res propria destitua-
tur operatione.

Qualitatis vero nomen sumitur ex hoc, quod per
diffinitionem significatur: sed essentia dicitur se-
cundum quod per eam, et in ea res habet esse.

operațiune a lucrului, de vreme ce nici un lucru nu
este lipsit de propria sa capacitate de operare.

Desigur, numele calității¹² este asumat din ceea ce
este semnat prin definiție; dar esența este numi-
tă conform cu aceea că prin ea și în ea lucrul are
ființare.

CAPUT II

Sed quia ens absolute et primo dicitur de substantiis, et posterius, et secundum quid de accidentibus; inde est quod essentia proprie et vere est in substantiis: sed in accidentibus est quodammodo et secundum quid, etc.

Substantiarum vero quædam sunt simplices, et quædam compositæ, et in utrisque est essentia: sed in simplicibus veriori et nobiliori modo secundum etiam quod habent esse nobilius, sunt etiam causa eorum, quæ composita sunt, ad minus substantia prima, et simplex, quæ Deus est.

Sed quia illarum substantiarum essentiæ sunt nobis magis occultæ, ideo ab essentiis compositorum incipiendum est, ut a facilioribus convenientior fiat disciplina. In substantiis igitur compositis forma et materia notæ sunt, ut in homine anima et corpus. Non autem potest dici, quod alterum eorum tantum essentia dicatur essentia. Quod enim materia sola non sit essentia, planum est: quia res per suam essentiam

CAPITOLUL II

Dar, pentru că ființa este numită în mod absolut și prim pornind de la substanțe, iar apoi conform lui ce pornind de la accidente, rezultă de aici că esența, în mod propriu și adevărat, este în substanțe: dar în accidente este într-un mod anume și conform lui ce.

Într-adevăr unele dintre substanțe sunt simple, iar unele sunt compuse, dar și în unele și în altele este esență: dar în cele simple, într-un mod mai adevărat și mai nobil; conform faptului că au o ființare mai nobilă sunt chiar cauza celor ce sunt compuse, mai puțin ca substanță primă, și simplă, care este Dumnezeu.

Dar, deoarece esențele acelor substanțe sunt mai degrabă ascunse pentru noi, tocmai de aceea trebuie să se înceapă de la esențele celor compuse, pentru ca pornind de la cele ce sunt mai simple, învățătura să devină mai armonioasă. Așadar, în substanțele compuse forma și materia sunt cunoscute, precum în om sufletul și corpul. Nu se poate spune însă că unul din acestea ar fi numit esență doar prin esență. Că materia singură nu ar fi esență – este limpede: deoarece lucrul este

Respect pentru oameni și cărți †

cognoscibilis est, et in specie ordinatur vel in genere; materia autem non est cognitionis principium, nec secundum causam aliquid ad speciem vel ad genus determinatur, sed secundum id solum quo in actu aliquid est.

Neque etiam forma tantum substantiæ composite essentia dici potest, quamvis quidam hoc asserere conentur. Ex his enim quæ dicta sunt, patet quod essentia est id quod per diffinitionem rei significatur: diffinitio autem substantiarum naturalium non tantum formam, sed et materiam continet; aliter enim diffinitiones naturales et mathematicæ non differrent. Nec etiam potest dici, quod materia in diffinitione substantiæ naturalis ponatur, sicut additum essentiæ ejus, vel ens extra illam naturam, vel essentiam ejus: quia hic modus proprius est accidentibus, quæ essentiam perfecte non habent. Unde oportet, quod in diffinitione sua substantiam vel subjectum recipiant, quod est extra genus eorum: patet ergo quod essentia comprehendit materiam et formam.

Non etiam potest dici, quod essentia significet relationem quæ est inter materiam et formam, vel aliquid superadditum illis, quia hoc de necessitate esset accidens extraneum a re, nec per eam res cognosceretur. Quæ omnia

cognoscibil prin esența sa și este ordonat într-o specie sau un gen; materia însă nu este principiu al cunoașterii, nici nu este determinat ceva către specie sau către gen, conform cauzei, ci numai conform cu acela prin care în act este ceva.

Nici măcar forma substanței compuse nu poate fi numită esență, deși unii se străduiesc să susțină aceasta. Căci – din cele care au fost spuse – este evident că esența este ceea ce se semnifică prin definiția lucrului: definiția substanțelor naturale conține însă nu doar forma, ci și materia; altminteri, definițiile naturale și cele matematice nu ar diferi. Desigur, nu se poate spune nici că materia este pusă în definiția substanței naturale, precum un adaos al acelei esențe, sau o ființă în afara acelei naturi sau a esenței ei: deoarece acest mod le este mai propriu accidentelor care nu posedă perfect esența. De unde, e necesar ca în definiție ele să primească substanță și subiect, ceea ce este în afara genului lor: e clar, așadar, că esența cuprinde materia și forma.

Nu se poate spune nici că esența ar semnifica relația care este¹³ între materie și formă, sau ceva adăugat în plus aceloră, deoarece acesta ar fi în mod necesar un accident din afara lucrului, nici că prin ea lucrul ar fi cunoscut. Toate acestea i